

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Evaluační zpráva

Kolektiv autorů projektu Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově (CZ.03.02.02/00/22_006/0000993) Mgr. Marta Břehovská, Jana Slivoňová, Mgr. Hana Střechová, Bc. Petra Adamovská.

Evaluační zpráva je zpracována k 31.12.2024.

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Obsah

Úvod	3
Aktualizace analytické části Strategie sociálního začleňování v Karlovarském kraji	4
Rozsah sociálního vyloučení v Karlovarském kraji	4
Problémy s bydlením	5
Mezigenerační reprodukce sociálního vyloučení	7
Zadluženost obyvatel Karlovarského kraje	8
Co zůstává výzvami pro Karlovarský kraj v oblasti sociálního začleňování pro další období?	10
Oblast sociálního vyloučení a začleňování v obecné rovině:	10
Oblast podpory dostupného bydlení:	11
Oblast dluhů:	13
Oblast prevence přenosu sociálního vyloučení	14
Přínos k přijetí tématu sociálního začleňování v Karlovarském kraji	15
Metody využívané pro potřeby evaluace	16
Závěr	16
Seznam zkratk	18

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Úvod

V roce 2022 byla týmem odborných pracovníků Krajského úřadu Karlovarského kraje a Ministerstva pro místní rozvoj, sociální odbor (tj. Agentury pro sociální začleňování) zpracována za přispění některých místních aktérů a odborníků Strategie sociálního začleňování v Karlovarském kraji. Smyslem Strategie bylo z krajské úrovně dále rozvíjet aktivity zaměřené na sociální začleňování a zavádět opatření směřující k systémovému uchopení snižování chudoby a jejího mezigeneračního přenosu v Karlovarském kraji. Strategie si kladla za cíl propojovat a podporovat jejich realizátory a spektrum těchto aktivit rozšířit o dosud neřešená nebo jen okrajově řešená témata. Priority obsažené ve strategii byly vybrány po zvážení více okolností a samotná Strategie se nakonec věnovala nejvíce oblastem podpory bydlení, oddlužení a oblasti prevence přenosu mezigeneračního přenosu sociálního vyloučení prostřednictvím rozvoje vzdělávání. Uvedená Strategie byla přijata usnesením Zastupitelstva Karlovarského kraje č. ZK 487/10/22 dne 31.10.2022. Jedním z důvodů nastavení priorit byla reálnost uskutečnění Strategie a dostupnost zdrojů k jejímu uskutečnění. Tímto zdrojem se ukázala výzva Operačního programu Zaměstnanost plus č. 03_22_006 v prioritě 2 Sociální začleňování, která byla určena Kraji. Proto byl na konci roku 2022 zpracován návrh projektu s názvem „Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově“, který byl následně odsouhlasen patřičnými orgány a od 1.1.2023 realizován. **Hlavním cílem projektu bylo vytvoření systému koordinované podpory procesů sociálního začleňování na území Karlovarského kraje.** Dílčí cíle byly nastaveny tak, aby splňovaly priority stanovené ve výše uvedené Strategii a byly stanoveny takto:

1. Zaměstnanci veřejné správy, kteří se věnují sociální, rodinné, bezpečnostní nebo zdravotní problematice: budou podpořeni ve zvýšení odbornosti a míry spolupráce při řešení problémů sociálního vyloučení – 40 osob.
2. Osoby sociálně vyloučené a osoby sociálním vyloučením ohrožené a osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách: počet osob zabydlených díky Krajskému fondu garantovaného bydlení; 30 osob, jejichž situace je řešena díky využití nástrojů mezioborové spolupráce.
3. Poskytovatelé a zadavatelé sociálních služeb, služeb pro rodiny a děti a dalších služeb na podporu sociálního začleňování: zvýšení odbornosti a míry spolupráce při řešení problémů sociálního vyloučení.

Tato evaluační zpráva popíše plnění výše uvedených cílů a stav sociálního začleňování ve zvolených oblastech, resp. jeho vývoj od roku 2020 do konce roku 2024, v datech do roku 2023, jak jsou data zveřejňována Agenturou pro sociální začleňování (MMR Praha) a dalšími subjekty, které se podílejí na sběru dat.

Aktualizace analytické části Strategie sociálního začleňování v Karlovarském kraji

Rozsah sociálního vyloučení v Karlovarském kraji

Celková tendence hodnot indexu sociálního vyloučení v ČR v roce 2023 zaznamenává růst hodnoty indexu. Tzn., že se sociální vyloučení v mnohých českých obcích podstatným způsobem zhoršuje. Toto zhoršení Agentura pro sociální začleňování (dále jen ASZ) zaznamenává u tří z pěti dimenzí indexu sociálního vyloučení. K enormnímu nárůstu dochází zejména u počtu vyplacených příspěvků na bydlení – v průměrném měsíci roku 2023 bylo vyplaceno o 81 tisíc těchto příspěvků více oproti průměrnému měsíci roku 2022. V roce 2023 bylo vyplaceno o tři tisíce příspěvků na živobytí více oproti průměrnému měsíci roku 2022. U hodnot dlouhodobé nezaměstnanosti došlo k nárůstu o 11 tisíc uchazečů o zaměstnání evidovaných v evidenci úřadu práce déle než 6 měsíců. Relativní zlepšení nastává pouze u sledované dimenze předčasných odchodů a v dimenzi exekucí, nicméně v této oblasti ASZ eviduje zhoršení u tzv. předlužených, tedy lidí s třemi a více exekucemi.

Sociální vyloučení (dále jen SV) v Karlovarském kraji – jeho rozsah

Intervaly hodnot indexu sociálního vyloučení				
Hodnoty indexu SV	Rozsah SV	Hodnoty v roce 2020	Hodnoty v roce 2023	Rozdíl v hodnotě
0 - 1	Žádný nebo nízký	27 obcí	51 obcí	+24
2 - 7	Střední	74 obcí	48 obcí	-26
8 - 11	Zvýšený	11 obcí	9 obcí	-2
12 - 30	Vysoký	22 obcí	26 obcí	+4

Komentář k tabulce:

Rok 2020: Obce se zvýšeným a vysokým rozsahem sociálního vyloučení (tj. s přiřazenými osmi a více body indexu sociálního vyloučení) byly koncentrovány zejména v ORP Sokolov (12 obcí) a Karlovy Vary (9 obcí). V ostatních ORP se v této kategorii nacházelo po dvou až třech obcích.

Rok 2023: Obce se zvýšeným a vysokým rozsahem sociálního vyloučení (tj. s přiřazenými osmi a více body indexu sociálního vyloučení) byly koncentrovány zejména v ORP Sokolov (14 obcí) a Karlovy Vary (11 obcí). V ostatních ORP se v této kategorii nacházelo po 1 až 2 obcích, pouze jednou se vyskytly v ORP 3 obce postižené vyšší hodnotou indexu sociálního vyloučení (Kraslice). Údaje za období 2023 nejsou úplné, ve většině obcí nejsou dokladována data za oblast prevence mezigeneračního přenosu sociálního vyloučení ze strany MŠMT.

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Meziroční nárůst počtu obcí v nejzatíženějším pásmu zátěže sociálního vyloučení v ČR (12 až 30 bodů) stoupl v roce 2023 meziročně o 50, počet obcí ve dvou nejvíce zatížených pásmech (8 až 11 bodů a 12 až 30 bodů) pak stoupl na 539 oproti 459 obcím evidovaných v roce 2022.

V celkového zhodnocení se dá z tabulky pro Karlovarský kraj vyčíst výrazný nárůst obcí, které se dokázaly přesunout ze střední oblasti hodnoty indexu do rozsahu označeného jako žádný nebo nízký. Na druhou stranu se zvedl počet obcí, který potřebují komplexní intervenci v řešení problémů spojených se sociálním vyloučením. Na tento fakt mohly mít vliv události nejen v Karlovarském kraji, ale i v celé společnosti. Mohly jimi být: omezení provozu v Sokolovská uhelná, a.s., jehož dopady jsou dlouhodobé, řešení uprchlické krize v souvislosti s válkou na Ukrajině, dopady epidemie Covidu-19 s následnou energetickou krizí a celkovou inflací ve společnosti.

Celkově se v Karlovarském kraji počet obcí ve dvou nejvíce zatížených oblastech zvedl o pouhé dvě obce (rok 2020 k roku 2023), což se dá považovat za solidní výsledek snahy obcí vypořádat se problematikou sociálního vyloučení na svém území. I tak je potřeba brát v úvahu, že změny ve všech jednotlivých dimenzích indexu sociálního vyloučení (tj. dimenze osoby v exekuci, příspěvek na bydlení, příspěvek na živobytí, uchazeči o zaměstnání 6 m + a předčasné odchody ze vzdělávání) se dějí pomalu, v řádech desítek let. Změny v jedné dimenzi se promítají do ostatních a v komplexním přístupu v práci se sociálním začleňováním je potřeba brát v úvahu velké množství vlivů, které obce mohou i nemohou na svém území ovlivnit.

Uvedené hodnoty jsou platné za rok 2023, aktualizované hodnoty za rok 2024 budou dostupné ve druhém pololetí roku 2025.

Zdroj:

<https://www.kr-karlovarsky.cz/karlovarsky-kraj/strategie-koncepce-plany/strategie-socialniho-zaclenovani-v-karlovarskem-kraji>

<https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/data-indexu-socialniho-vyloucení-za-rok-2023-asz-2024/>

Problémy s bydlením

Ukazatelem indikátoru dimenze je množství vyplacených příspěvků na bydlení, kde zdrojem dat je MPSV. Příjemcem příspěvku na bydlení se může stát domácnost, která vydává víc než 30 % (v Praze 35 %) příjmu na pokrytí nákladů na bydlení. Do roku 2022 byly podporou pro osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách nebo osoby ohrožené sociálním vyloučením dávky v podobě příspěvku na bydlení, doplatku na bydlení, resp. příspěvku na živobytí, ve výjimečných případech i dávka mimořádné okamžité pomoci. V Karlovarském kraji byly využity v letech 2010-2020 některé finanční nástroje umožňující výstavbu bytů: byty pořízené s podporou MMR a Státní fondu rozvoje bydlení do roku 2018 a byty pořízené s podporou IROP do roku 2020.

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Vývoj čerpání příspěvků na bydlení ukazují data níže v tabulce:

Území	Počet příspěvků na bydlení vyplacených v průměrném měsíci		% podíl příjemců příspěvku na bydlení v průměrném měsíci v přepočtu na obyvatelstvo 15+	
	r. 2021	r. 2023	r. 2020	r. 2023
Aš	221	347	1,56	3,21
Cheb	841	1 068	2,16	3,36
Karlovy Vary	1 511	1 755	1,92	2,88
Kraslice	234	317	2,23	3,82
Mariánské Lázně	296	480	1,49	3,81
Ostrov	435	510	1,90	3,15
Sokolov	1 768	2 059	2,87	3,86
Karlovarský kraj	5 307	6 537	2,16	3,46

Nárůst počtu čerpaných příspěvků na bydlení, stejně tak zvýšení procentického podílu příjemců příspěvku na bydlení v přepočtu na obyvatelstvo ve věku 15+ odpovídá celkovému zvýšení čerpání v celé ČR. Ze zpráv ASZ: „Z výsledků indexu sociálního vyloučení 2023 je zřejmé, že se sociální vyloučení v mnohých českých obcích podstatným způsobem zhoršuje. Toto zhoršení Agentura zaznamenává u tří z pěti dimenzí indexu sociálního vyloučení. K enormnímu nárůstu dochází zejména u počtu vyplacených **příspěvků na bydlení** – v průměrném měsíci roku 2023 bylo vyplaceno o 81 tis. těchto příspěvků více oproti průměrnému měsíci roku 2022. V roce 2023 bylo vyplaceno o 3 tis. **příspěvků na živobytí** více oproti průměrnému měsíci roku 2022.“

Uvedený stav je zřejmě reakcí obyvatelstva na vzestup cen energií a nákladů spojených s bydlením v letech 2022 a 2023. Vyššímu čerpání příspěvků napomohla zvýšená informovanost o možnostech čerpání a jejich zpřístupnění a snazší práce s formuláři k čerpání dávek v on-line prostředí na webu MPSV nebo prostřednictvím aplikace Klientská zóna Jenda.

Zdroj: <https://www.mpsv.cz/web/cz/klientska-zona-jenda>).

V rámci realizace projektu Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově byl navržen a pilotně ověřován model Programu podpory bydlení Karlovarského kraje (dále jen program) v letech 2023-2024. V prvním roce se práce soustřeďovala na design fungování modelu programu a souvisejících mechanismů. V druhém roce byl model testován s cílem zabydlení deseti domácností v bytové nouzi. Ke konci roku 2024 byl model podpory dostupného bydlení vyhodnocen a fungování nastavené tak, aby návrh na jeho další realizaci byl poučený testovací fází.

Celkem bylo k 31.12.2024 do programu bydlení přijato 32 žádostí o zařazení do programu. Jedna žádost nespĺnila parametry pro zařazení a byla specialistkou pro dostupné bydlení zamítnuta. 12 žadatelkám (tj. 12 domácnostem) byla správní radou Nadačního fondu Karlovarského kraje (dále jen NFKK) schválena jednotlivá bezúročná zápůjčka v maximální výši 48 600 Kč. Od března 2024

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

se podařilo se zabydlet 12 rodin o celkovém počtu 41 osob, z toho je 25 dětí. Celkem bylo poskytnuto 13 zápujček, tj. 12 na úhradu nákladů spojených s bydlením (kauce + nájem + pojiška bytu) a 1 zápujčka ve výši 20 tis. Kč byla poskytnuta žadatelce se třemi dětmi pouze na vybavení bytu, za který kauci i nájem uhradila bez pomoci NFKK.

Navržený model programu fungoval deset měsíců. V následujícím období bude potřeba jej v další implementaci stabilizovat a jeho případné nedostatky, které se mohou projevit v realizaci zabydlování dalších rodin, upravit tak, aby se mohl stát plně funkčním modelem podpory zabydlování. A to nejen v krajském měřítku, ale aby byl k využití především obcemi, které se s problematikou nedostatečného zabydlování osob ohrožených sociálním vyloučením nebo osob již sociálně vyloučenými, potýkají na svém území.

Mezigenerační reprodukce sociálního vyloučení

V oblasti se lze zaměřit na sledování dat k destabilizující chudobě a obecně socioekonomickému znevýhodnění. Sledování indexu vzdělávacích problémů (tj. míru propadání, nedokončování ZŠ a vysoké absence) v projektu zacílené nebylo. Údaje v souboru Index sociálního vyloučení nejsou v této oblasti úplné (zdroj MŠMT). Mnohé obce nemají na svém území ZŠ s běžnými třídami. Pokud je nějaký údaj uveden, byl převzat z celkové situace v obci, která má ZŠ s běžnými třídami nejbliže středu intravilánu dané obce bez školy (více informací: Lang, Matoušek - Metodika pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území 2020). Činnost se v oblasti zaměřovala na předávání informací a sdílení zkušeností a dobrých praxí z ČR i z Kraje. Velkou metodickou podporu získali ti, kteří se rozhodli využít nabídky na financování prevence předčasných odchodů ze vzdělávání prostřednictvím výzvy č. 03_22_029 Prevence předčasných odchodů ze vzdělávání z operačního programu Zaměstnanost plus.

Metodicky byli v dotačním poradenství konzultacemi a vzděláváním podpořeni:

Žadatel	Název projektu	Úspěšnost žádosti	Výše získané dotace v Kč
KRDMK, z. s. Cheb	Za jeden PROVAZ	ano	9 336 225,00
Mateřské centrum Karlovy Vary, z.s.	Budoucnost je ve vzdělávání	ano	9 531 050,00
MAS 21, o.p.s. Mariánské Lázně	Společně do školy	ne	0,00
Město Kraslice	Prevence předčasných odchodů ze vzdělávání - Kraslice	ano	7 650 650,00
Centrum pro dítě a rodinu VALIKA, z. s.	Podpora prevence předčasných odchodů ze vzdělávání a zvyšování podílu dětí zapojených v předškolním vzdělávání na území ORP Ostrov	ne	0,00
CELKOVÁ SUMA ZÍSKANÝCH FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ V KK			26 517 925,00

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Realizované projekty jsou všechny naplánované na tři roky, aktivity jsou v souladu s výzvou směřovány na nastavení podmínek pro fungování multidisciplinárních týmů v území, pro něž má být zpracována metodická příručka se specifiky každé oblasti. V dalších aktivitách jsou podpořeny aktivní konkrétní činnosti s dětmi předškolního a školního věku do 14 let, podpořeni jsou i rodiny vzděláváním, zapojením do realizace aktivit a konzultační činnosti. Klíčovou součástí těchto projektů je multidisciplinární přístup, který umožňuje efektivnější řešení problémů v místě. V době zpracování evaluační zprávy jsou všechny podpořené projekty v plné realizaci a sledování dopadů by bylo zatím předčasné.

Zadluženost obyvatel Karlovarského kraje

V realizaci činností podporujících řešení zadluženosti obyvatel Karlovarského kraje, se protnul dva projekty KÚKK, které se svými činnostmi doplňovaly. Projekt, který realizoval Odbor sociálních věcí Karlovarského kraje (SPRSS II) byl v oblasti zadluženosti zaměřený na mapování potřeb dostupnosti dluhového (odborného sociálního) poradenství s cílem aktualizace a následného plánování dostupnosti sociálních služeb zaměřených na řešení zadluženosti obyvatel KK. Do něj se aktivně zapojila expertka na řešení oblasti dluhů projektu Karlovarský kraj řeší sociální začleňování odborně a systémově facilitací účastníků kulatých stolů, které umožnily propojení poskytovatelů odborného poradenství v oblasti zadlužení, zástupců samospráv, tj. sociálních pracovníků i dalších odborů měst, kteří tím získali příležitost sdílení zkušeností v oblasti zadlužení z různých pracovních pozic. Díky společnému sdílení dostali účastníci kulatých stolů možnost naplánovat si potřebné vzdělávání a zároveň se aktivněji zapojovat do vzdělávacích akcí projektu Karlovarský kraj řeší sociální začleňování odborně a systémově. Vzdělávání projektu bylo zaměřeno především na legislativní změny: na institut tzv. Milostivého léta, novely insolvenčního zákona i odbornému vzdělávání k systému vymáhání pohledávek, exekucí, insolvencí a s nimi spojených kroků dluhového poradenství. Vzdělávací akce přinesly účastníkům také přehled o dění (nastavení systému) v oblasti zadlužení v České republice i ze zahraničí, především z Nizozemska.

Další součástí aktivity projektu byla podpora obcí při zastavování exekucí vedených vůči nezletilým dlužníkům. Ve spolupráci s organizací TADY A TEĎ, o. p. s. – Plzeň se podařilo zjistit počty nezletilých dlužníků v obcích Karlovarského kraje. V období březen, duben /2023 bylo kontaktováno a osobně navštíveno devět obcí Karlovarského kraje, které vedly vyšší počty exekucí vůči nezletilým. Při jednáních s představiteli obcí byl dohodnut postup zastavení těchto exekucí. Zadlužení nezletilých bylo způsobeno neplacením poplatků rodiči samotných dlužníků, nejčastěji za svoz komunálního odpadu nebo konání přestupkové činnosti nezletilými. Vedením obcí byl vysvětlen postup k dobrovolnému zastavení exekucí s péčí řádného hospodáře i zastavení podle novely exekučního řádu. Na obcích nebyla vůle k zastavení exekucí vůči nezletilým, které plynuly z přestupkové činnosti mladistvých, pracovníci samospráv trvali na jednáních na zaplacení stanovených pokut mladistvými a na jejich dalším vymáhání. Tato část

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

intervence vypadala zprvu neúspěšně. Proto byla obcím připravena a nabídnuta k využití metodická příručka “Jak na dluhy v Karlovarském kraji?” Příručka vznikla v rámci projektu a byla v dubnu 2024 představena zástupcům obcí na samostatné vzdělávací akci. Setkala se zde s velkým ohlasem jak u zástupců obcí, tak u pracovníků sociálních služeb poskytujících odborné poradenství v oblasti zadlužení. Příznivě byla také přijata samotnými pracovníky Krajského úřadu Karlovarského kraje. Jednání s obcemi a metodická příručka společně s legislativními úpravami vedly ke snížení počtu vedených exekucí vůči nezletilým z 590 exekucí na 9.

Velkou část pozornosti v této oblasti věnovala expertka metodické podpory radního za oblast sociálních věcí Karlovarského kraje, který potřeboval konkrétní informace při jednáních o parametrech novely insolvenčního zákona před jejím schválením.

V tabulce níže jsou uvedena konkrétní data k počtům exekucí v porovnání let 2020 a 2024:

Název ORP	Počet osob v exekuci		Počet exekucí		Počet dětí a mladistvých v exekuci		% podíl osob v exekuci (přepočten na obyvatelstvo 15+ let)	
	2020	2024	2020	2024	2020	2024	2020	2024
Aš	2 211	2 208	13 863	10 790	25	1	14,94	15,1
Cheb	6 958	4 917	34 635	22 805	73	0	16,52	11,2
Karlovy Vary	10 116	7 133	50 266	35 470	148	1	13,55	9,4
Kraslice	2 554	1 763	14 504	10 252	24	1	22,98	16,3
Mariánské Lázně	2 798	1 952	14 344	10 045	68	1	13,64	8,9
Ostrov	4 161	2 378	21 502	12 318	43	1	17,68	10,5
Sokolov	11 863	8 440	63 182	47 936	209	3	18,77	13,7
Karlovarský kraj	40 661	28 791	212 296	149 616	590	9	16,27	11,4

Z uvedených dat v tabulce vyplývá, že za období 2020 – 2024 poklesl počet osob starších 15 let v exekuci více než o 29 % v Karlovarském kraji jako celku. Přičemž nejvýraznější poklesy zaznamenala ORP Ostrov: o více jak 57 %. Na tomto pozitivním výsledku se podílely především významné legislativní úpravy, které v ČR 15 let chyběly. Pomohla novela exekučního řádu (286/2021 Sb.), která umožnila ukončit tzv. bagatelní exekuce, tj. exekuce do částky 1 500 Kč jistiny, na které nebylo v letech 2019–2021 vůbec nic vymoženo a Oprávněný nesložil zálohu k dalšímu vymáhání. Díky možnosti snadno ukončit bezvýsledné exekuce na bagatelní pohledávky, došlo k ukončení více než 200 tisíc exekucí v celé ČR, tj. tedy i v Karlovarském kraji. Ještě zásadnější dopad na pokles počtu i podílů osob v exekuci měla úprava exekučního řádu týkající se zastavení bezvýsledných exekucí vedených 12 a více let, na které nebylo v průběhu

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

těchto let nic uhrazeno. Celkově za rok 2024 došlo v celé ČR k úbytku 31 tisíc osob v exekuci s počtem 700 000 exekucí. V Karlovarském kraji se podíl osob v exekuci starších 15 let také snížil (v období 2020 až 2024 z 16,27 % na 11,4 %). Na tomto poklesu měly vliv i instituty tzv. Milostivých let a cílená podpora dlužníků ze strany poskytovatelů sociálních služeb, kteří se věnují odbornému poradenství v oblasti zadlužení. Projekt pravidelným vzděláváním všech aktérů podílejících se na řešení zadluženosti obyvatel Kraje zajistil udržení odbornosti a tím také kapacit poskytovatelů do dalších let.

Legislativní úpravy ke snížení a řešení předlužení obyvatel jsou nejúčinnější vůči těm dlužníkům, kteří nemají mnohočetné exekuce. Pokud se v území vyskytuje větší počet dlužníků s mnohočetnými exekucemi, jejich počet zpravidla neklesá a v čase může naopak ve srovnání republikou i vzrůstat. Karlovarský kraj je v pořadí krajů pátým krajem s počtem obyvatel s mnohočetnými exekucemi, v porovnání s průměrem ČR má takových obyvatel o 59 % více. Na zvýšení počtu osob v exekuci v KK (oproti klesajícímu trendu ČR) se podílí migrace obyvatelstva. Z území Kraje odcházejí ekonomicky aktivní obyvatelé a zůstávají nebo dokonce přicházejí právě ti předlužení, což zvyšuje počet obyvatel v exekuci starších 15 let. Podle dat o zadlužení obyvatel KK za období 2020 - 2024 je zřejmé, že se na nárůstu počtu obyvatel v exekuci významně podílely celospolečenské krize s dopadem a proměnou v uplatnění obyvatel na trhu práce (covidová opatření omezující provoz v sektoru služeb, propouštění v Sokolovské uhelné společnosti, energetická krize) s ním spojené socioekonomické propady celých domácností.

Zde je potřeba doplnit informaci, že klientky zapojené do programu dostupného bydlení, využívaly konzultace k řešení svých potíží se zadlužením a snahou specialistky na dostupné bydlení vždy bylo, aby právě otázka zadlužení nebyla překážkou v udržení bytu, který klientky získaly.

Zdroje:

Data PAQ prohlížečka regionálních dat:

https://www.datapaq.cz/?v1=podil_obyvatel_v_exekuci&v1p=2023&v2=podil_rodicu_v_exekuci&v2p=2023&v3=podil_deti_s_exekuci&v3p=2022&ft=kraj&fc=3051&vis=table

Exekutorská komora ČR,

ČSÚ,

Czech Household Panel Study

Mapa zadlužení: https://www.mapazadluzeni.cz/?v1=podil_osob_v_exekuci&v1p=2024-Q4&ft=kraj&fc=3051&vis=table

https://mapazadluzeni.cz/?l=timelinefrom=2016&l=timelineto=2023-Q3&v1=podil_osob_v_exekuci&v1p=2024-Q4

Co zůstává výzvami pro Karlovarský kraj v oblasti sociálního začleňování pro další období?

Oblast sociálního vyloučení a začleňování v obecné rovině:

- Zachování tématu sociálního začleňování na krajské úrovni v rozsahu, v jakém byla realizována v období 2023 - 2024 (tzn. rozsahu obou krajských projektů).
- Pokračování realizace a rozvoj modelu dostupného bydlení na krajské úrovni.
- Zahájení / pokračování realizace multidisciplinárních týmů (odborných platforem) zaměřených na dluhovou problematiku (poptávka ze strany zástupců sociálních pracovníků obcí a sociálních pracovníků z neziskového sektoru) ev. podobně specificky zaměřených témat podporující sociální začleňování.
- Dostatek nebo rozdělení financí pro dostupnost bezplatného poradenství a prevence (dluhy, právník, zdravotní péče, využití sociálních pracovníků ve školách).
- Rizikem se stává nedostatečné propojení klíčových témat, která by mohla efektivně podpořit sociální začleňování občanů. Mezi tato témata patří například dopad tzv. superdávky na úhradu bydlení, podpora zaměstnanosti, řešení problematiky oddlužení občanů, zajištění dopravní obslužnosti nebo zavádění inovativních přístupů ve vzdělávání. Propojení těchto témat je zásadní pro vytvoření udržitelných a funkčních řešení.

Oblast podpory dostupného bydlení:

- Pokračovat v podpoře a rozvoji nástrojů, které zajistí dostupné bydlení pro ohrožené skupiny (např. sociální byty, podpora dostupného bydlení, intervence proti obchodníkům s chudobou).
- Podporovat spolupráci mezi obcemi, krajem a neziskovými organizacemi při hledání dlouhodobých a udržitelných řešení.
- Vyprofilovat několik NNO, jako speciální druh soc. služby.... nebo vyprofilovat několik NNO, které se budou věnovat zabydlování jako odborníci na tuto problematiku a budou poskytovat komplexní sociální služby, včetně podpory při hledání a udržení bydlení, finančního poradenství, práce s domácnostmi a začleňování do komunity.
- Ke kritériím výběru domácností do programu by bylo vhodné přidat podmínku dlouhodobé spolupráce se sociální službou a to formou:
 - kvalitativního popisu průběhu spolupráce služby s domácností,
 - odůvodnění podání žádosti o vstup do programu ze strany sociální služby.

S ohledem na transparentnost programu je doporučeno:

- průběžně vyhodnocovat rozpočet Nadačního fondu a personální kapacity programu,

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

- průběžně komunikovat službám kapacitní možnosti zapojení do programu.

Za účelem zajištění většího počtu bytů využitelných pro domácnosti zařazené do programu bylo vhodné:

- zajistit (částečný) úvazek realitního zprostředkovatele s odborností v dané oblasti (hledání vhodných bytů, komunikace s vlastníky, hledání a testování dalších možností zprostředkování bydlení, evidence plateb nájmu, včasné řešení vzniku dluhů a aktivní komunikace s vlastníky);
- alternativně zvážit minimální variantu, tj. odklonit se od příslibu podpory majitelů v oblasti kontroly plateb a užívání bytu a pracovat pouze s příslibem zajištění sociální služby a úhrady kauce;
- zaměřit se na rozšíření a intenzifikaci komunikace o Programu směrem k odborné i široké veřejnosti, s cílem postupně budovat povědomí o jeho fungování a přínosech;
- jednat s obcemi o využití obecních bytových fondů ve spolupráci s programem.

S ohledem na výběr vhodného bytu je nutné:

- kontrolovat podrobně technický stav bytu a vytvořit za tím účelem checklist kontroly bytu + ukládat záznam checklistu kontroly bytu spolu s fotodokumentací;
- monitorovat lokalitu (konkrétně bytový dům/vchod) – zavést povinnost vyjádření sociální služby se znalostí místních poměrů a sociálního pracovníka dané obce.

Za účelem vyjasnění a zjednodušení komunikace s vlastníky nemovitostí je potřeba:

- jasně stanovit role zaměstnanců programu a sociálních služeb při komunikaci s vlastníkem;
- nahradit memorandum mezi krajem a vlastníkem bytu:
 - důkladnou kontrolou nových bytů podle kritérií programu,
 - pravidelnými průběžnými kontrolami placení nájmu,
 - včasnými intervencemi v případě vzniku problémů,
 - zajištěním kontinuity poskytování sociální služby zabydlené domácnosti,
 - průběžnou komunikací s vlastníkem bytu.

S ohledem na dosavadní průběh programu navrhuji doplnit formulář Žádosti o zařazení do programu o:

- informace o průběhu a podmínkách programu, které sociální služba žadateli vysvětlí; informace by měly být stručné, ale obsahovat základní informace o tom, jak program funguje, jaké jsou jeho možnosti a jaké jsou jeho podmínky a to především:
 - účel programu,
 - časový rámec a posloupnost úkonů,
 - podmínky vstupu do programu a jeho omezení s ohledem na finanční prostředky Nadačního fondu,
 - podmínky, které musí splňovat byt, ve kterém bude podporovaná domácnost bydlet (technický stav, lokalita, kontrola nájemní smlouvy)
 - podmínka spolupráce se sociální službou,

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

- povinnost využití sociálních dávek (MOP, dávky na bydlení) na náklady spojené se splácením zápůjčky na zabydlení;
- tabulku k vyplnění podrobnějších informací o aktuálních a potenciálních příjmech a výdajích domácnosti (finanční rozvaha domácnosti podle vzoru, který mají služby aktuálně k dispozici).

Do budoucna je potřeba:

- pravidelně kontrolovat platby nájmu a záloh na služby (= včasná detekce problémů vedoucích ke ztrátě bydlení);
- Informovat vlastníky o provedené platbě nájmu, v případě neuhrazení nájmu je informovat o navrhovaném způsobu řešení situace (+ připomenout, že se vlastník může v případě dotazů či problémů obrátit na Krajskou specialistku);
- pravidelná výměna informací se zapojenými sociálními službami;
- pravidelná výměna informací se sociálními pracovníky obcí, ve kterých bydlí domácnosti zapojené do programu;
- v procesu zabydlování informovat místně příslušný odbor sociálních věcí, ohledně domácností, které se nově stěhují do lokality. Místně příslušný sociální odbor by se měl stát case managerem domácnosti, být informován o procesu spolupráce domácnosti s doprovázející organizací a v případě, že by z nějakého důvodu muselo dojít ke změně doprovázející organizace, zajišťoval by jinou službu.

Oblast dluhů:

Pro řešení zadluženosti / předlužení obyvatel

- Cíleně pracovat s potřebností a dostupností sociálních služeb v území, tj. dle výstupů ze setkání multidisciplinárních týmů projektu SPRS II aktualizovat pokrytí a dostupnost služeb i menších městech kraje, kde se vyskytla nová potřeba služeb dluhového poradenství, čím dojde k usnadnění bezplatného přístupu k dluhovému poradenství pro širší skupinu obyvatel.
- Zajistit dostatečné financování poskytovatelů sociálních služeb nebo příspěvek na dofinancování projektů v OPZ+ aj.
- Podporovat dostatek sociálních pracovníků v území, kteří poskytují dluhové, resp. OS poradenství nebo služby prověřených neregistrovaných dluhových poraden s akreditací pro insolvence od Ministerstva spravedlnosti.
- Podporovat spolupráci mezi odborníky především z oblastí dluhové problematiky, bydlení, zaměstnanosti a vzdělání pořádáním a propagací odborných konferencí, využívání nebo zadávání specificky zaměřených výzkumů a analýz.
- Podporovat finančně i propagačně (přes kanály KÚKK) cílenou osvětu občanů v oblasti dluhové gramotnosti, exekucí, insolvenčí a spotřebitelského práva.

Prevence zadlužování

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Dluhové poradny zaznamenávají minimálně od druhé poloviny roku 2024 nový fenomén. Dluhové poradny vyhledávají mladí dospělí, kteří nezvládají platit své závazky. Jedná se dlužníky ve věku 25 - 30 let. Často podlehli celospolečenskému trendu “nemusíš spořit, půjč si a máš to hned” nebo snaze si udržet/vybudovat partnerský vztah. Proto se jeví jako potřebné:

- podporovat posílení finanční gramotnosti nejen u mladistvých, ale i u dospělých prostřednictvím pravidelných osvětových aktivit přes informační kanály Krajského úřadu Karlovarského kraje, poskytovatele sociálních služeb, zaměstnavatele, základní a střední školy.
 - Posílení role finančního vzdělávání na školách i v komunitách.
 - Rozšíření dostupnosti poradenských služeb v oblasti dluhového poradenství.
- Podporovat workshopy dluhové gramotnosti na základních a středních školách. Prakticky ukazovat důsledky zadlužení se, podporovat nácvik hospodaření skrze využití internetového bankovníctví a jiných demoverzí bankovních aplikací (namlouvat si do škol odborníky pro realizaci těchto workshopů, zahrnovat toto téma cíleně do projektových dnů).
- Podporovat poskytovatele sociálních služeb a vzdělávacích společností v propojení s Úřadem práce ČR, Vězeňskou službou ČR, školami, dětskými domovy, Domovy pro seniory apod. Tzn. poskytnout jim prostor pro prezentaci, rozesílat pravidelně nabídku jejich vzdělávacích aktivit a podporovat vzájemné setkávání na specifických akcích.
- Pokračovat v pořádání multidisciplinárních týmů (kulatých stolů, platform tak, jak byly pořádány v projektu KÚKK SPRS II) věnovaných dluhové problematice.
- Prostřednictvím komunitního plánování doporučovat samosprávám přijímat vyhlášky, metodické pokyny, stanoviska a pravidla nepodporující zadlužování obyvatel (např. zákaz výlepu reklamy na nebankovní půjčky, dbát na zákaz podomního prodeje, komunikovat se odbory sociálních věcí měst ohledně praktik „šmejdu“, využívat weby a jiné informační kanály pro osvětu občanů).
- Pravidelně sledovat, vyhodnocovat a podporovat dopravní obslužnost, pobídky zaměstnavatelům, vč. podpory zaměstnávání znevýhodněných skupin obyvatel, zvýšit dostupnost bezplatného právního poradenství v území Karlovarského kraje (stejně tak psychologické a terapeutické péče).
- Aktivně se vyjadřovat a předkládat pozměňovací návrhy novelizovaných a přijímaných zákonů v oblasti sociální začleňování (tj. bydlení, zaměstnanosti, exekucí, insolvenčí, rodinné politiky, zdravotní péče, posílení dopravní obslužnosti kraje).

Oblast prevence přenosu sociálního vyloučení

- Soustředit se na dlouhodobý dopad programů a zajistit jejich udržitelnost.
- Posílit využívání evaluace a měření dopadů, aby bylo možné lépe přizpůsobit strategie specifickým potřebám regionu.

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

- Podporovat vzdělávání a osvětu odborníků, aby došlo k lepšímu porozumění potřebám místních komunit.
- Rozšiřovat mezinárodní spolupráci a inspirovat se zahraničními přístupy v oblasti sociálního začleňování.

Posilování spolupráce a osvěta:

- Podpořit širší komunikaci mezi různými sektory a veřejností.
- Zvyšovat povědomí o tématech sociálního začleňování a destigmatizovat znevýhodněné skupiny.
- Sdílet dobrou praxi a úspěchy regionu na národní úrovni.
- Rozvoj systematických intervencí zaměřených na prevenci předčasného ukončení vzdělávání u rizikových skupin.
- Hodnocení dopadů těchto programů skrze efektivní nástroje a indikátory.
- Důsledná medializace všech pozitivních výsledků činností v sociálním začleňování.

Podpora vzdělávání

- Rozvoj preventivních programů zaměřených na dokončování základního a středního vzdělání u dětí z ohrožených rodin.
- Podpora mentoringových a doučovacích programů, které mohou pomoci dětem a jejich rodinám překonat bariéry spojené se sociálním znevýhodněním.
- Podpora neformálního vzdělávání na krajské úrovni prostřednictvím dotačního titulu.

Zaměstnávání znevýhodněných osob

- Posílit spolupráci s místními firmami a podniky za účelem vytvoření pracovních míst pro osoby se sociálním znevýhodněním.
- Podpora rekvalifikací, pracovních tréninků a dalších programů, které zvýší šance na získání zaměstnání.

Spolupráce a komunikace mezi aktéry

- Upevnit mezioborovou spolupráci mezi sociálními službami, školami, neziskovými organizacemi, úřady a zaměstnavateli.
- Posílit sdílení dobré praxe a zkušeností, zapojit komunitu a veřejnost do řešení problémů sociálního začleňování.
- Zaměřit se na dlouhodobou udržitelnost aktivit, které byly zahájeny v letech 2023–2024.

Rozvoj komplexní prevence sociálního vyloučení

- Posílení programů zaměřených na přerušování generačního přenosu sociálního vyloučení.
- Vytváření komunitních center a míst setkávání, která budou sloužit jako zázemí pro vzdělávací a volnočasové aktivity.
- Rozvíjet systémové změny, které přispějí k prevenci sociálního vyloučení a chudoby, aby výsledky nebyly jen krátkodobé.
- Věnovat se hlubší analýze specifických potřeb Karlovarského kraje a regionálně přizpůsobit intervence a programy.

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Přínos k přijetí tématu sociálního začleňování v Karlovarském kraji

V průběhu uplynulého období bylo dosaženo významného pokroku v oblasti sociálního začleňování díky intenzivnímu vzdělávání, budování kapacit a rozvoji spolupráce mezi klíčovými aktéry. Semináře, jako například prevence přenosu sociálního vyloučení, měření dopadů v oblasti vzdělávání či fungování multidisciplinárních týmů, přispěly ke zlepšení odborných kompetencí pracovníků. Realizované aktivity podpořily mezioborovou spolupráci a efektivní přístup k řešení problémů znevýhodněných skupin.

Navázání spolupráce a propojení dvou realizovaných krajských projektů přes téma zadlužení, díky němuž došlo ke zprostředkování odborných analýz, vzdělávání sociálních pracovníků obcí a neziskových organizací a společnému zmapování dostupnosti (změny potřebnosti) dluhového, resp. odborného sociálního poradenství v území KK. Dostupnost bezplatného dluhového a právního poradenství má totiž zásadní vliv na sociální začlenění občanů (návrat nebo získání legálního zaměstnání, účast na společenském dění, lepší vzdělání a sociální situace u dětí, snížení zdravotní zátěže a celé sociální i zdravotního systému). Realizace seminářů, jako byly např.

- Svépomocné skupiny a jejich dopad na výsledky učení žáků
- Měření dopadů a evaluace v prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání
- Prevence přenosu sociálního vyloučení
- Fungování multidisciplinárního týmu

významně přispěla k rozvoji odborných kompetencí pracovníků a k posílení povědomí o klíkových výzvách v oblasti sociálního začleňování. Tyto aktivity umožnily propojit aktéry z různých sektorů a podpořily mezioborovou spolupráci v regionu. Semináře poskytly konkrétní nástroje a strategie pro zlepšení situace znevýhodněných skupin.

V období 6.1.2023 – 26.11.2024 se konalo celkem 45 vzdělávacích akcí, jichž se zúčastnilo 243 unikátních účastníků. Z nich 44 získalo podporu vyšší než 40 hodin a může být započteno do hodnoty indikátoru 600000. Zúčastněné osoby se do vzdělávání zapojovaly postupně na základě svého porozumění tématu sociálního začleňování, jeho projevů a souvisejících informací. Mnozí účastníci navštěvovali vzdělávací akce během svého působení v organizacích v Karlovarském kraji, avšak po ukončení pracovního poměru ve vzdělávání již nepokračovali.

V oblasti podpory dostupného bydlení bylo v programu podpory dostupného bydlení v období 8.3.2024 – 18.11.2024 zabydleno 12 rodin s dětmi. Tyto rodiny znamenají v číslech: dospělé osoby: 16, počet dětí: 25 a celkový počet zabydlených osob: 41.

Financováno
Evropskou unií

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Metody využívané pro potřeby evaluace

Rozhovory, diskuze, pozorování v rámci diskusí, intervence.

Závěr

V rámci realizace projektu Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově byla zaznamenána destigmatizace tématu sociálního začleňování na krajské úrovni. Ze strany vedení Karlovarského kraje byli odborní pracovníci projektu vnímáni jako experti na dané oblasti a byli zváni ke konzultacím v rámci různých činností podporujících vnímání užitečnosti sociálního začleňování v Karlovarském kraji.

Pracovnice Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje měly možnost získat ve vzdělávacích akcích aktuální informace o sociálním vyloučení a jeho projevech, aby dokázaly tyto informace vědomě propojovat s činnostmi, které jsou pro ně v jejich oblastech obvyklé. Ve spolupráci s vedoucí Odboru sociálních věcí byly nastaveny činnosti pro nově vznikající pracovní pozici pracovnice pro dostupného bydlení. Tu bude od ledna 2025 vykonávat dosavadní specialista pro dostupné bydlení. Její činnost zajistí pokračování projektových činností do agendy práce KÚKK. Samotnou činnost podporující sociální začleňování jako agendu Krajského úřadu převzala vedoucí oddělení sociálních věcí Odboru sociálních věcí.

Skrze vzdělávací cyklus došlo k cílené osvětě, zprostředkování různých úhlů pohledu na toto téma u zástupců samospráv, zástupců, krajské úřadu, sociálních pracovníků obcí, zástupců škol i poskytovatelů sociálních služeb. Pracovnice Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje měly možnost získat ve vzdělávacích akcích aktuální informace o sociálním vyloučení a jeho projevech, aby mohly tyto informace vědomě propojovat s činnostmi, které jsou pro ně v jejich oblastech obvyklé. Jako velmi důležité se ukázala potřeba vnímat celý proces sociálního začleňování jako celek, kde jedna oblast ovlivňuje i ty další a k řešení je nutné vždy přistupovat komplexně, systémově s hlubokým dopadem na obyvatele Kraje. Vzdělávací cyklus i následné semináře a metodická podpora aktérů z území KK přispěla ke zvýšení odbornosti jednotlivých účastníků v tématu sociálního začleňování. Poskytla odborné a systémové předložení odborných výzkumů, analýz a vytvořila vlastní metodiku KÚKK pro obce s odborným a metodickým postupem a doporučením “Jak na dluhy v Karlovarském kraji”.

Vzniklý návrh modelu Programu krajského bydlení bude v letech 2025–2028 dále doplňován a upřesňován o prvky, které přinesly první zkušenosti se zabydlováním v roce 2024. O Program podpory dostupného bydlení je v současné době velký zájem, který převyšuje kapacitní možnosti volných bytových jednotek i financování prostřednictvím NFKK.

V další práci se Strategii sociálního začleňování v Karlovarském kraji by bylo vhodné znovu stanovit tým pracovníků, kteří se budou věnovat cíleně problematice sociálního vyloučení, popř.

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

začleňování v Karlovarském kraji s přihlédnutím k vývoje jevu ve společnosti a specifikům v Kraji. Tato evaluační zpráva může napomoci vyhodnocení výše zmíněné Strategie, zmapování oblastí, jichž se jakkoliv dotkla realizace projektu a nastavení nových priorit k podpoře sociálního začleňování v Kraji. Tak, aby mohl být naplněn proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný. V souladu s právním řádem České republiky (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) a stanovenými cíli Strategie sociálního začleňování 2021 – 2030 jako národního rámcového dokumentu pro boj s chudobou a sociálním vyloučením schválený vládou České republiky (dále jen „ČR“) usnesením č. 55 dne 20. ledna 2020.

Zdroje:

<https://www.mpsv.cz/socialni-zaclenovani>

<https://www.mpsv.cz/web/cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>

**Financováno
Evropskou unií**

Karlovarský kraj podporuje sociální začleňování odborně a systémově

Seznam zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČR	Česká republika
KÚKK	Krajský úřad Karlovarského kraje
KK	Karlovarský kraj
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
NFKK	Nadační fond Karlovarského kraje
ORP	Obec s rozšířenou působností
SV	Sociální vyloučení